

MAREA TRECERE

„Omule, ți-aș spune mai mult
dar e-n zadar, –
și afară de aceea stele răsar
și-mi fac semn să tac
și-mi fac semn să tac.”

Lucian Blaga

1.

Un tânăr vine din partea stânga a scenei fugind și se oprește brusc în fața spectatorilor, spunând motto-ul de mai sus. Se retrage încet și aude chemarea “Elohim?” (voce feminină). E o stare de confuzie și de lipsă de focalizare.

- Cuvântul a străbătut spațiul cu timiditate parcă, pentru a poposi într-un colț al creierului meu. Încerc să mă concentrez asupra proprie-mi persoane, dar tentativa aceasta este pe cale de a eșua deoarece necesită un efort cam mare. Liniște, atât pot să percep. Este ca și cum mi-aș fi pierdut simțurile și acum le regăsesc cu o încetineală chinuitoare. (*“în-ce-ti-nea-lă” este rostit sacadat*) O adiere îmi mângâie întreaga suprafață a trupului și aduce cu ea un iz plăcut. Sunt gol. Încă o constatare care de bună seamă că-mi

ridică niște semne de întrebare. Parcă aerul ar fi parfumat cu odorul migdalelor! Glandele

salivare au funcționat prompt, așa că înghit docil. Cred ca ar fi timpul să mă aventurez și în universul vizual. Pleoapele, tremurând, expun lumii ochii mei, care privesc sfioși lumea ce la rândul-i li se expune virgină. Da, virgină, căci mă aflu în mijlocul unei naturi care nu a cunoscut niciodată înfățișarea irisului unui om. Sunt în compania unui peisaj complet străin mie. Acum conștientizez și alte amănunte despre persoana mea, stând întins gol în brațele virgine ale unui decor extraterestru.

(Își aduce aminte de voce și îi răspunde privind în jurul lui și pe sus)

- Nu, nu sunt Elohim. Cine sunteți voi?
(Eventual se așterne brusc întunericul)

2.

(este jos, în șezut, vede o lumină, dar nu apucă să reacționeze și ea se stinge. Mai apare una și el pleacă brusc înspre ea. La jumătatea drumului se oprește și continuă cu încetineală, dar ea se stinge înainte ca el să apuce să o atingă. Spune un ușor AH!)

- Este liniște, adie o boare, miroase a migdale, sunt gol într-un spațiu străin. Ultimul lucru pe care mi-l amintesc despre mine este că mă aflu pierdut în tăcerea siderală, la bordul unei mici nave de croazieră și tocmai începusem

să citesc niște versuri. Dar de ce m-a adus aici? Și cum?
(se uită spre spatele scenei, vede fereastra și spune, gânditor:) A, da, acum este noapte.

2. 1. *(Apar doi doctori: fiecare într-un colț al scenei. Unul este tânăr, sangvinic, impulsiv, iar celălalt e bătrân, calm, gânditor. Amândoi stau de așa manieră astfel încât să se înțeleagă faptul că sunt preocupați de cazul care se desfășoară sub ochii lor.)*

DOCTORUL TÂNĂR: – Doctore, vă spun, acest caz este disperat.

DOCTORUL BĂTRÂN: – Cine știe?

3.

VOCILE: – Noi? Noi întrebăm: unde ești, Elohim?

EL: – În orice caz acest “noi” a sunat aparte. Este ca și cum s-ar fi referit la toți și la toate, la NOI. Prin acest pronume au implicat totul, până și pe mine, parcă. Iar în “Elohim” au pus atâta dragoste, atâta disperare, speranță și deziluzie... Sau poate mă înșel? Și să nu uit, s-au exprimat la prezent. Prezentul etern? (*Începe să se plimbe spiralat cu brațele întinse lateral și spune:*) Mă plimb îngândurat printre copaci, fiecare dintre ei fascinându-mă într-un fel, dar fiind mereu în căutarea altuia. Unde or fi migdalele? (*Își revine din această discuție cu sine însuși; ridică privirea și se uită în jur întrucât se adresează vocilor:*) Când l-ați văzut ultima oară pe Elohim?

VOCILE: – Lumea din mâinile tale-a zburat...

4.

Doctorii (până acum încremeniți în umbră, în colțurile lor) se deplasează simetric spre centrul scenei, pe marginea din față; după cele două replici se retrag amândoi spre un colț al scenei:

DOCTORUL TÂNĂR: – L-au adus ieri. A fost găsit pe o insuliță în mijlocul oceanului. Se pare că supraviețuise ceva timp, însă nimeni nu poate înțelege cum a ajuns acolo. Poți să-ți închipui că în ziua de azi mai există insulițe nedescoperite încă?

DOCTORUL BĂTRÂN: – Să-mi închipui? Da...

5.

EL: – Trebuie să-i întreb ceva, să stabilesc o punte de legătura, dar fără să greșesc. *(se adresează vocilor)* Dar dacă l-ați pierdut pe Elohim, de ce nu v-ați întors din zbor?

VOCILE: – Ca porumbelul lui Noe.

EL *(agitându-se)*: – Aha! De unde știu ei de Noe? Sau era doar o metaforă pentru a o înțelege eu? În concluzie am aflat destul de puține despre ei (*începe să*

devină din nou reflexiv): întrebă de Elohim, care probabil este Dumnezeu lor. Cândva, demult, s-au despărțit de el și nu s-au mai regăsit niciodată. (*Compătimire*) Sărmanii, ei și astăzi îl mai așteaptă.

VOCE FEMININĂ: – Tu poate și astăzi îl mai aștepți. Unde ești, Elohim?

EL: – Ceva nu este în regulă. Ei nu discută cu mine, ci ridică o rugă lui Elohim. Tot timpul au făcut abstracție de persoana mea. Oare fiindcă la ei este noapte?

VOCILE: – Umblăm tulburăți și fără de voie printre stihiiile nopții, te iscodim.

(*“iscodim” are ecou, este repetat de voci, de mai multe ori.*)

EL: – Mda. Existența lor este un continuu zbcium ca urmare a tragicele experiențe trăite de ei la dezmembrarea organicele legături pe care o dețineau cu Elohim. Trăiesc într-o nebuloasă, totul e o continuă incertitudine. (*cade în genunchi zdrobit de greutatele gândurilor, pierdut, spune:*) Va fi vreodată zi?

VOCILE: – Sărutăm în pulbere steaua de sub călcâie.

6.

(*Doctorii, eventual focalizați de către fasciculele de lumini, reiau discuția în colțul lor*)

DOCTORUL BĂTRÂN: – S-a retras într-o lume personală. Și-a creat un univers propriu, separat de lumea noastră, de realitate. Trăiește într-o lume aparte, a iluziilor. Timpul îndelungat petrecut departe de civilizația umană l-a abrutizat, l-a adus într-un stadiu de regres psihic evoluat. De aceea recomand...

DOCTORUL TÂNĂR (*întrerupându-l*): – Desigur, suntem cu toții de acord că trebuie izolat de societate, deoarece constituie un pericol permanent la adresa acesteia. Cred că este disponibilă ultima cameră.

(*Liniste*)

DOCTORUL BĂTRÂN: Cu tot respectul, nu procedați corect. Pentru a-și reveni trebuie reintegrat în societate. Izolarea l-ar conduce la o prăbușire totală, căci singurătatea nu este decât o formă a suferinței...

7.

(*În timpul replicii finale a bătrânului, EL se ridică de jos și repetă gânditor ultima frază a vocilor*) EL: – “Sărutăm în pulbere steaua de sub călcâie”. Ce-or fi vrut să exprime? Locul stelei este pe cer. Strălucirea ei timidă îndepărtează măcar parțial noaptea. Pentru ei până și steaua, astrul tutelar, a decăzut în pulberi. Și totuși, o sărută. Vor putea să o ridice înapoi în slăvi?

VOCILE: – Și întrebăm de tine, Elohim...

EL: – Durerea ce răzbate din aceasta tânguire îmi sfâșie inima. (*pronunță această frază ca și cum, de fapt, n-ar înțelege ce înseamnă o inimă sfâșiată. Este dezorientat pentru că tocmai și-a pierdut condiția de om și deci orice trăire caracteristică acesteia*)

DOCTORUL BĂTRÂN (*retrăgându-se doi pași*): Starea sa este critică.

VOCILE: Vântul fără de somn îl oprim și te-ncercăm cu nările, Elohim!

(*În timpul acestei replici își face apariția targa dusă de două personaje purtând măști. Pe targă se intuiește*

un corp uman inert, acoperit, ascuns vederii. Doctorul tânăr se agită)

DOCTORUL TÂNĂR: Masaj cardiac!

EL (*repetând replica vocilor, pierdut*): – Vântul fără de somn îl oprim și te-ncercăm cu nările, Elohim...

DOCTORUL TÂNĂR (*aplecat asupra cadavrului, masaj cardiac*): De ce naiba nu tace odată și ne tot recita versurile astea absurde? Măcar de-ar fi o compoziție proprie, dar cred că le-am mai citit pe undeva de curând... (*ultimele cuvinte sunt spuse pe un ton reflexiv, în paralel cu o încetinire a ritmului masajului. În timpul dialogului următor el continuă resuscitarea, dar cu sugestii de resemnare și disperare, lipsindu-i și vloga parcă*).

8.

EL: – Mă simt mai bine.

VOCILE: – Animale străine prin spații oprim, și le-ntrebăm de tine, Elohim!

EL (*cu sentimentul unei revelații*): – Acum știu de ce m-au adus în lumea lor. Probabil că m-au considerat un animal străin, așa cum mergeam pe întinderea nemărginită. Ce frumos era... Linistea talazurilor, parfumul migdalelor... (*oftă*). Era frumos pe insulă. De sus puteam privi până în cele mai din urmă margini ale miciei mele lumi. Solitudinea constituia pentru mine o mare forță care mă apăra de multe pericole.

VOCI MASCULINE: – Noi sfinții...

EL: – Ei sunt sfinți. Ajunsesem să mă consider sfânt chiar...

VOCI FEMININE: – Noi apele...

EL: – Erau atâtea ape împrejurul insulei... Și nici una pe insulă.

VOCI MASCULINE: – Noi tâlharii...

EL (*repezit*): – NU eram sfânt, eram tâlhar. Furam seva plantelor, parfumul migdalelor, laptele caprelor și armonia acelu Eden...

VOCI FEMININE: – Noi pietrele...

8.1.

DOCTORUL TÂNĂR (*resemnat, cu brațele atârnând greu, stând în genunchi*): – Doctore, l-am pierdut, nu mai putem face nimic pentru el. Crede cu atâta convingere în lumea lui, o trăiește atât de intens încât inima îi cedează.

VOCILE: – Drumul întoarcerii nu-l mai știm, Elohim!

9.

DOCTORUL TÂNĂR (*râde scurt*): – S-a țicnit până și doctorul. Hm... soarta spiritelor înalte. (*un moment de tăcere; are privirea pierdută. Se ridică în picioare*) Susține că lumea reală este aceea în care credem noi cu adevărat și care vrem cu disperare să fie cea reală. Fiecare om își poate crea o lume a lui în care să se retragă și în care să-și trăiască fericit aspirațiile – și nu sub forma unor iluzii deșarte. (*cu hotărâre*): – Bine, dar fiecare dintre noi recurge la aceasta într-o oarecare măsură. Însă a abandona cu totul realitatea înseamnă a te recunoaște înfrânt. Vei sfârși prin a uita drumul întoarcerii. (*și deodată, ca descumpănit de un mare adevăr*): – Dar dacă vrei să-l uiți dinadins?... Mda. Presupun că oricum vom părași

lumea aceasta într-o formă sau alta, mai devreme sau mai târziu... (*se retrage spre fundal, rămâne cu spatele către spectatori, umăr la umăr cu doctorul bătrân, rămas și el încremenit*)

(*Urmează un dialog între cele două personaje cu măști care au adus targa; unul este îmbrăcat în negru, celălalt în alb. Își dau jos măștile pentru a releva trecerea în plictis și banalitate*)

MASCA ALBĂ: – Unde este doctorul acum?

MASCA NEAGRĂ: – S-a imbarcat pe un iaht de croazieră pentru a pleca spre insula nou descoperită, cea pe care a fost găsit cazul care tocmai a decedat. Interesant este ca nu se mai știu coordonatele insulei. S-au pierdut... Iar doctorul susține că este pe o navă spațială de croaziera și navighează spre o lume străină care-l așteaptă.

MASCA ALBĂ: – Dacă îi face plăcere... (*Măștile rămân și ele încremenite*)

10. EPILOGUL

(*În balcon, două personaje, luminate de reflector. Pot să rămână mute, dialogul fiind difuzat de pe o înregistrat și urmat de toacă și gong*)

SERVITORUL: – Mărite Elohim. Virusul introdus de noi pe Terra evoluează conform programului, fiind favorizat de condițiile sociale deja existente. Dintre toate ființele, omul este cel mai singur, de aceea preconizăm că în curând toți pământeni vor abandona treptat lumea lor, pentru a se alătura dimensiunii noastre.

ELOHIM: – Adevărata latură a trăirii este aceea de a pierde simțul realității... Singurătatea nu este decât parfumul unei plante otrăvitoare, dulce, dar amețitor și cu timpul dăunător chiar și celor mai puternice constituții...

(*Se aude o toacă în ritm ascendent, se oprește brusc și urmează o lovitură puternică de gong simultan cu stingerea totală a luminilor*)

1996, Múhlbach, Transilvania

(pusă în scenă, de către Cercul de lectură „Alternative”, în cadrul Festivalul Internațional „Lucian Blaga”, mai 2000, Spectacolul cultural-artistic „Pașii profetului”, Casa de Cultură a Studenților Alba Iulia; distribuția: EL+Elohim – Lucian Bâgiu, Doctorul Tânăr+Servitorul – Ovidiu Ivancu, Doctorul Bătrân – Viorel Cioflică, Vocile – Daniela Gugoasă, Masca Neagră – Paul Nanu, Masca Albă – Rareș Diodiu, Cadavrul – Carmen Vasile; regia: Paul Nanu)

Rodica Lăzărescu

I. PELTZ – DRAMATURG

De I. Peltz puțini își mai aduc aminte astăzi, când nici devotata lui fiică, pictorița și graficiana Tia Peltz, nu mai este printre noi spre a-l evoca. Iar cei care o fac îi leagă numele doar de două romane – *Calea Văcărești* și *Foc în Hanul cu tei*, uitând că Isac Peltz este părintele unei vaste creații epice, care are ca punct de pornire anul 1928 (romanul *Viața cu haz și fără a numelui Stan*, premiat îndată după apariție de Societatea Scriitorilor Români, condusă de Liviu Rebreanu) și ca punct final anul 1980 (romanul *Treceri și petreceri* apărut imediat după „petrecerea” scriitorului în tărâmul umbrelor).

Si mai puțini știu că scriitorul (dublă de un gazetar neliniștit, care a străbătut, cu o tenacitate ieșită din comun, lungul drum al afirmării, de la corector într-o obscură redacție până la cel de director de publicație) și-a încercat puterile și în ale dramaturgiei.

Aceste încercări marchează *in ceputul* (atunci când, în căutarea drumului propriu, tânărul aspirant la gloria literară cochetează și cu poezia și cu poemul în proză) și *finalul* carierei scriitoricești a lui I. Peltz (într-o perioadă de evidentă epuizare a filonului creativ).

Piese de tinerete au văzut lumina tiparului în **Revista**

pentru toți: *Ediție specială*, piesă într-un act publicată în numerele consecutive 10, din octombrie și 11, din noiembrie 1923, subtilă satiră la adresa gazetarilor în goană de senzational fabricat la masa din redacție, și *Crima*, apărută în anul 1925 în numerele 5 din mai, 6-7 din iunie-iulie, 8 din august și 9 din septembrie.

Cea de-a treia piesă, al cărei text nu am reușit să-l găsim, este *Veninul*. Peltz susține că ar fi apărut tot în **Revista pentru toți**, deși el nu figurează în niciunul dintre numerele publicației (nici în acelea din anul 1919, nici în cele care acoperă perioada dintre anii 1922, când reappare revista, până în 1930, când aceasta își încetează apariția). În schimb, pe coperta a doua a romanului *Vadul fetelor*, tipărit la Editura Forum în anul 1949, sunt prezentate lucrările autorului, printre ele figurând *Înveninații*, *piesă în trei acte reprezentată la Teatrul Modern*.

În lucrarea *Amintiri din viața literară*¹, Peltz, pe a cărui exactitate a datelor nu se poate conta, scria:

Aveam optsprezece ani când mi s-a jucat o piesă Veninul. [...] Țin minte că Marcel Enescu, binecunoscutul actor al Teatrului Național... a excelat într-un rol principal. Succes de interpretare a avut și Armand Pascal...